

Verslag Erfgoedcommissie woensdag 26 november 2025

Tijd: **9.00 uur tot 11.00 uur**

Vergaderplaats: **Gemeentehuis Lochem**

Aanwezig: J. Stokvisch (voorzitter), V.C. Sleebe, H. Bos, C.J. Frank, S. Pen, H. Hietbrink, A. de Bert (secretaris), E. Eimermann (gast) en wethouder M. Eggink-Meuleman (tijdens agendapunt 3 & 4)

Afwezig: -

1. Opening / mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en heet de heer Eimermann van harte welkom. Wethouder Eggink schuift bij de vergadering van 9.30 tot 10.30 uur.

2. Verslag 1 oktober 2025

Punt 9; nuanceren. De steen vertegenwoordigt een waarde dat het in theorie een plek zou verdienen in het Catharijne Convent. De steen hoort echter thuis in de Gudulakerk in Lochem. Van verhuizing zou alleen sprake kunnen zijn wanneer er echt geen geschikte plek zou zijn in Lochem.

Nav verslag: Het Historisch Genootschap (HG) zou graag zien dat het restant stadsmuur dat onlangs is aangetroffen tijdens graafwerkzaamheden bij de Walderstraat zichtbaar gemaakt wordt. Het HG zal hiervoor een voorstel indienen bij de gemeente.

3. Kennismaking Emile Eimermann Regioarcheoloog

De heer Eimermann is sinds begin dit jaar regioarcheoloog voor de gemeenten Brummen, Epe, Heerde, Lochem en Voorst. Wat betreft grote archeologische onderzoeken is het nog relatief rustig. De grote nieuwbouw moet nog wat loskomen. Maar we weten dat er veel nieuwbouw op stapel staat en dat er dus veel onderzoeken gaan komen. Hopelijk levert het waardevolle informatie op die het verhaal van deze regio completer maakt.

Vermeldingswaardig is het stuk stadsmuur dat van de zomer werd aangetroffen tijdens werkzaamheden. Binnenkort volgt er aan de Zuiderbleek nog een onderzoek ter hoogte van de voormalige buitenste gracht.

4. Herijking gemeentelijke monumentenlijst

De wethouder Toevoegen Weerdsweg ong. Epe
(in aanwezigheid van wethouder Eggink)

Herijking gemeentelijke monumentenlijst

De commissie geeft een toelichting op het project herijking monumentenlijst tot nu toe. Van de lange lijst van mogelijke monumenten heeft de commissie een selectie gemaakt van 20 objecten om het project weer mee op te starten. Deze selectie is geografisch verspreid over de gehele gemeente en bevat diverse typen objecten, zoals een brug, handwijzer, villa en wederopbouw architectuur. De selectie moet mensen bewust maken van al het waardevols dat er is in onze gemeente. Het is een basis die het proces op gang gaat brengen en waar we op voort kunnen borduren.

Het mooiste is als eigenaren positief zijn over een monumentenstatus. Eigenaren voelen het soms als een beperking, ook al is er tegenwoordig veel mogelijk. De monumentencoach doet goed werk in voorlichting en advisering. Het uiteindelijke doel is om het erfgoed te beschermen voor de volgende generaties.

Het belangrijkste punt destijds dat naar voren kwam uit de werkgroep van monumenteneigenaren was dat er geen gunsten staan tegenover de beperkingen. Dat de gemeente geen onderhoudssubsidie verstrekt is wellicht nog te begrijpen, maar dat er bv leges betaald moeten worden voor een vergunning voor verduurzaming is onbegrijpelijk. De commissie adviseert het college om serieus te onderzoeken of deze leges afgeschaft kunnen worden.

Zwiepse Molen

De wethouder vertelt de commissie dat de gemeenteraad onlangs unaniem een motie heeft aangenomen die het college oproept om op korte termijn met een raadsvoorstel te komen met betrekking tot het behoud van de Zwiepse Molen. Restauratie van de molen is op korte termijn noodzakelijk. De Stichting Behoud Zwiepse molen komt echter nog een flink bedrag te kort om de restauratie te kunnen bekostigen.

Erfgoedbeleid

Vanuit de raad is ook gevraagd wanneer het college met een breed voorstel komt met betrekking tot erfgoed. De wethouder wil komend jaar met een integraal voorstel richting de gemeenteraad. Dit voorstel moet ingaan op de opgave met betrekking tot erfgoed voor de komende jaren. Het gaat dan niet alleen om erfgoedbeleid bv volgend uit de Omgevingswet, maar ook om hoe om te gaan met het eigen monumentale bezit. Uiteindelijk gaat het dan ook om beschikbare ambtelijke capaciteit en budget.

De commissie bevestigt dat landschap en erfgoed belangrijke pijlers zijn. Niet alleen voor toeristen, maar ook voor inwoners en bedrijven. Erfgoed is medebepalend voor een goed vestigingsklimaat. Het verhaal is daarbij ook belangrijk. In de Achterhoek doen ze dat momenteel goed. Daar is recent een brochure verschenen in het Achterhoeks, dit kan zorgen voor nog meer betrokkenheid van inwoners.

De wethouder heeft de ambitie om in de voorjaarsnota aan te kondigen dat er budget moet worden vrijgemaakt voor erfgoed, zodat het daarna opgenomen kan worden in de begroting. Als gemeenschap hebben we belang bij erfgoed, ook ons nagelslacht, daar hebben we dus ook een verantwoordelijkheid in. Uiteindelijk is het natuurlijk aan de politiek om hier een besluit in te nemen.

De commissie vult aan dat de eerste selectie van 20 potentiële monumenten die we nu hebben opgesteld iconen zijn om ook te laten zien wat we hebben. Wellicht gaat dit project ook positief werken en geeft het een signaal af dat de gemeente Lochem in positieve zin aandacht heeft voor erfgoed. Laat ook zien wat er de afgelopen jaren al is gebeurd met de komst van de monumentencoach, de verruiming van de mogelijkheden met betrekking tot zonnepalen en straks wellicht met de leges.

De wethouder geeft aan erfgoed beter op de kaart te willen zetten en te willen kijken hoe erfgoed beter geborgd kan worden. Het blijft daarbij zoeken naar de balans tussen het algemeen belang, het individueel belang en andere belangen die er vaak zijn.

Station Lochem

De commissie vraagt de wethouder naar de situatie van het stationsgebouw en omgeving in Lochem. Het station is de entree van Lochem, zowel met het openbaar vervoer als met de auto. Het is een gebouw waar je best veel mee zou moeten kunnen en een van de bijzonderste stations in de regio. De huidige staat van het gebouw is een doorn in het oog van de commissie.

De wethouder geeft aan niet direct betrokken te zijn bij het dossier. Wethouder Rijsberman is samen met de ambtelijke organisatie druk bezig met het station en de stationsomgeving. In de Omgevingsvisie van de regio is één van de scenario's om juist in stationsgebieden woningbouw te ontwikkelen. De stationsomgeving zou dus erg belangrijk kunnen zijn als we als gemeente willen groeien naar 40.000 inwoners. Een aantrekkelijk stationsgebied kan eigenlijk niet zonder het huidige station.

De Pessink Epse

De commissie vraagt eveneens aandacht voor de Pessink in Epse (voormalig restaurant De Rozentuin). De Pessink heeft een nieuwe eigenaar met plannen. De wethouder weet dat een gesprek heeft plaatsgevonden tussen gemeente en eigenaar, maar is inhoudelijk niet op de hoogte. De interne sloopwerkzaamheden zijn stilgelegd. Ook dit is een belangrijke plek als entree van Epse en de gemeente. In verband met de geplande veranderingen aan de N348 is er een gebiedsvisie opgesteld voor dit deel van Epse. De heer Hietbrink doet de oproep dat Epse geïnformeerd blijft. De Pessink is een gezichtsbepalend gebouw voor Epse.

Huisvesting HG

De heer Pen vraagt aandacht voor de huisvesting van het HG. Sinds 2006 zit het HG gehuurd in de Veltmaat. Het HG heeft 700 leden, 120 vrijwilligers en de Veltmaat is het bruisende hart van de vereniging. Gebouweigenaar woningcorporatie Viverion wil de Veltmaat en de naastgelegen boerderij Imenkamp, het onderkomen van onder andere muziekvereniging

Advendo, verkopen. Het bezit van deze gebouwen past niet meer binnen de doelstellingen van Viverion. Het HG betreft de ontwikkeling. De gebouwen worden verhuurd als bedrijfsmatig onroerend goed, het HG heeft geen huurbescherming. Een nieuwe eigenaar kan eenvoudig de huur opzeggen, waarna de vereniging op straat staat. Het HG heeft het aanbod gekregen het gebouw te kopen, dit lijkt financieel echter niet haalbaar voor het HG. De toekomst van het HG staat hierdoor op het spel. Op korte termijn heeft het HG samen met Advendo een gesprek met Viverion. Het HG heeft de gemeente met een brief op de hoogte gebracht van de situatie. Het maatschappelijk belang van het HG is groot. Het HG is ook collectiebeheerder.

De wethouder is op de hoogte van de situatie en heeft het ook gemeld in het college. Deze situatie speelt ook in Gorssel bij De Elf Marken die hun onderkomen het tramstation in Gorssel huurt van Viverion. De situatie in Gorssel is echter niet helemaal vergelijkbaar omdat deze een andere ontstaansgeschiedenis kent en het contractueel ook anders is geregeld. Om de positie van de gemeente te bepalen wordt momenteel uitgezocht hoe het een en ander in het verleden is gegaan en vastgelegd is. Tegelijkertijd moeten we constateren dat de gemeente de verantwoordelijkheid niet kan nemen voor de huisvesting van alle verenigingen. Er wordt door de ambtelijke organisatie een advies opgesteld voor het college. De wethouder spreekt Viverion regelmatig, wanneer nodig zullen we een gesprek hierover niet uit de weg gaan. Maar daarvoor is het wel noodzakelijk de geschiedenis te kennen en de rol van de gemeente te bepalen.

Liberation Museum

De heer Pen vraagt ook aandacht voor het Liberation Museum dat gevestigd is in het oude stadhuis aan de Markt in Lochem. Het HG heeft een goede samenwerking gehad met het museum rondom de viering van 80 jaar bevrijding. Het museum wordt door 2 personen gerund. Die lopen tegen hun grenzen op. Het HG, maar ook de VVV, Stichting Stolphersteine en de Synagoge ondersteunen het initiatief. De presentatie wordt professioneler, Erfgoed Gelderland ondersteund daarin. Een belangrijk ander punt van aandacht is de huur van de ruimte in het oude stadhuis. De eigenaren betalen deze nu uit eigen middelen. Met alle partijen wordt nu gewerkt aan professionalisering, maar er is tijd nodig om zover te komen. De vraag die nu voorligt aan de gemeente is om de huur tijdelijk op te schorten.

6. Erfgoedbeleid stand van zaken

Omgevingsprogramma buitengebied – landgoederen

Momenteel werkt de gemeente aan een Omgevingsprogramma Buitengebied. Eén van de vijf pijlers van dit programma zijn de landgoederen. Het programma is een verdere deel uitwerking van de Omgevingsvisie. De landgoedeigenaren worden straks ook in het proces betrokken.

7. Terugkoppeling Regioarcheoloog

De gemeente Voorst gaat als eerste gemeente in de regio, als voorbereiding op het Omgevingsplan de cultuurhistorische waardenkaart actualiseren. De archeologische

waardenkaart van Lochem is niet helemaal up-to-date en moet ook op enig moment geactualiseerd worden.

Na een interessante bijeenkomst in Almen is de crypte in Almen ook tijdens de nationale archeologie dagen (Reuwendagen) ter sprake gekomen. Vanuit de wetenschappelijk hoek is er zeker interesse en wordt het belang van het behoud van de crypte met de mummies onderschreven. Met de huidige technieken kan je zoveel onderzoeken, zonder dat je schade toebrengt aan de mummies. Met scans kan je bijvoorbeeld in de kisten kijken zonder ze feitelijk te hoeven openen.

8. Terugkoppeling Welstand en Erfgoed

Geen noemenswaardige plannen in de afgelopen periode. Het is de laatste weken erg rustig, er zijn maar weinig vergunningaanvragen met betrekking tot monumenten.

9. Terugkoppeling Monumentencoach

Voorafgaand aan de vergadering heeft de secretaris contact gehad met de monumentencoach. De monumentencoach krijgt signalen van monumenteneigenaren dat zij bij een aanvraag omgevingsvergunning voor een relatief simpele ingreep als het plaatsen van zonnepanelen of vervanging van niet monumentaal glas worden geconfronteerd met strikte aanleverisen. De monumentencoach vraagt hier aandacht voor. Kijk als gemeente goed naar nut en noodzaak bij het vragen van gegevens bij dergelijke simpele aanvragen.

10. W.v.t.t.k. / rondvraag

Archeologische collectie Ben de Graaf

Het HG heeft de archeologische collectie van Ben de Graaf mogen overnemen. De archeologische werkgroep van het HG gaat aan de slag om deze mooie collectie verder te documenteren.

Schuur Weerdsweg Epse

De gemeente is sinds kort weer in gesprek met de eigenaar van de schuur aan de Weerdsweg in Epse over herbestemming. De schuur staat op de lijst van potentiële monumenten. Mede op verzoek van de eigenaar is de vraag aan de commissie of de schuur kan worden toegevoegd aan de lijst van 20 objecten waar het project herijking gemeentelijk monumentenlijst wordt heropgestart. Hoewel de achtergevel van de schuur gedeeltelijk is ingestort lijkt de staat van de schuur niet dusdanig slecht dat deze niet hersteld kan worden. De commissie is positief over het toevoegen van de schuur aan de lijst van 20.

Ruimtelijke kwaliteit entrees stad Lochem

De commissie merkt op dat ruimtelijke kwaliteit van verschillende entrees van de stad Lochem door ontwikkelingen verslechterd is. Vanuit Laren ontsiert het terrein met zonnepanelen de toegang, het doet afbreuk aan het bal-kunstwerk aan de andere zijde van de weg. Vanuit Goor is en wordt de entree met de komst van het bedrijventerrein Stijgoord ook slechter. Bij de entree vanuit Zutphen zijn de tijdelijke woningen naast De Beemd ontsierend. Alleen de entree vanuit Barchem is nog authentiek. Dit is toeristisch gezien ook

de belangrijkste toegang naar Lochem vanuit Barchem. Moeten we niet nadenken of we deze entree niet moeten beschermen tegen ongewenste ontwikkelingen. De commissie doet de oproep aan de gemeente om bij ontwikkelingen hier rekening mee te houden.

Erfgoedprijs

De uitreiking van de erfgoedprijs tijdens Open Monumentendag was een succes en viel in goede aarde bij de winnaars. De prijs is de afgelopen jaren niet meer uitgereikt aan een eigenaar die een gebouw succesvol heeft gerestaureerd. De voorzitter doet alvast een suggestie voor een genomineerde.